

svojo dolžnost. Če je razlaga, ki se hoče dati organizacijskemu zakonu, nepravilna, se mora razpis v celoti preklicati, da se ne ustvari nevaren prejudic; če je pravilna, se mora zakon takoj spremeniti. Vprašanje je na dnevnem redu in rešiti se mora v zmislu sodnikove neodvisnosti.

Temu članku je sledil v št. 40 iste revije nad vse temeljit, stvaren in globoko zamišljen članek znanega češkega učenjaka prof. Václava Hore. Žal, nam nedostaje prostora, da bi priobčili njegovo vsebino; kdor se intenzivneje zanima za to vprašanje, tega članka ne more in ne sme spregledati. Hora ne polemizira samo z razpisom, marveč tudi z oficijoznimi, oziroma oficijalnimi komentarji, katere zgoraj navajamo. Svojo kritiko kristalizuje Hora v trditvi, da je osnovna napaka razpisa ta, da se oprijemlje enega samega odstavka v zakonu ter ga interpretira, ne oziraje se na zvezo, katero ima z drugimi postavnimi določili — kar nasprotuje principijalnim pravilom o interpretaciji.

Ta članek je izval v št. 42. »Juristische Blätter« jako bojevit, malo stvaren, zato pa močno politično barvan odgovor od strani odvetnika dr. Hollersteina. Uredništvo samo pripominja, da pisatelj članka v št. 37 in spremenil svojega naziranja.

Nepolitičen članek z ostro kritiko ministerialnega razpisa pri naša »Das Barreau« v št. 10 z dne 1. oktobra 1912 iz peresa dr. E. Friedmana.

Da se je z navedenim razpisom obširno bavila češka znanstvena publicistika, je pač samo ob sebi umljivo (glej osobito »Právník« stran 757.).

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1912.

† Štefan Lapajne.

Dne 9. pr. m. popoldne je umrl v Ljubljani okr. glavar v pok. gospod Štefan Lapajne, ki je bil zadnja leta velika opora društvu „Pravniku“ in njegovemu glasilu ter si je vzlasti radi tega zaslužil časten spomin med nami. Društveni blagajničar, je do zadnjega dne skoraj opravljal ta svoj posel, dasi že težko bolan in brez upa, da kedaj okreva. Vsled zavratne bolezni v grlu so mu že poleti vidno pešale moči, in smrt ga je hitro rešila velikih muk. V

častnem spremstvu so njegovo krsto, na katero je bil položen tudi venec društva „Pravnika“, v petek dne 11. pr. m. popoldne prepeljali na pokopališče pri Sv. Križu.

Gosp. Štefan Lapajne je bil rojen l. 1856. v Idriji, sin ugledne rodbine. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, a maturiral je l. 1874. v Gorici. Potem se je posvetil pravc slovni študijam, katere je na Dunaju dovršil. V prvo prakso je stopil pri odvetniku g. dr. Sernecu v Celju, kmalu pa prestopil v politično službo v Ljubljani. Mislilo se je tedaj, ko je bil stopil na čelo deželne vlade baron Winkler, da so prišli boljši časi za politične uradnike slovenske narodnosti. Tudi tedanja glasovita afera z okr. glavarjem v Litiji, vit. Vesteneckom, v kateri je mladi, živahni Lapajne imel svojo vlogo, je bila nekaj dober „omen“. Kasneje se je Lapajne gotovo večkrat pokesal, da si je izbral stan, za katerega je bil preveč prostodušen. Pri mnogih glavarstvih se je trudil v službi, bil priljubljen pri ljudstvu, a višji krogi so ga prezirali. Pozno, ko so se vendarle morali prepričati o njegovi delavnosti in vestnosti, je bil imenovan l. 1905. za okr. glavarja v Postojni. Tukaj se je osobito trudil za postojnsko jamo, o kateri je napisal premnogo zanimivih člankov.

L. 1907. je g. glavar Lapajne stopil v pokoj in se naselil s svojo rodbino v Ljubljani, kjer je postal na razpolago za vsako narodno in strokovno delo. Pri „Slovenskem Pravniku“, kateremu je bil že poprej poslal nekaj prispevkov iz svoje prakse, je začel vztrajno sodelovati. Sistematično je zanj priredil „politične normalije“ in pa „važne odločbe upravnega sodišča od l. 1876. do 1906“, ki so izhajale redno v letnikih 1908 do 1910 in pravnikom jako ugajale. L. 1909 je pokojnik bil izvoljen v odbor društva „Pravnika“ in ostal v njem delaven in vnet do svoje smrti. Prva tri leta je bil knjižničar in mnogo časa žrtvoval za ureditev in popolnitev društvene knjižnice, kateri je sestavil tudi prvi tiskani katalog. Zadnje leto pa je prevzel blagajništvo in se mu posvetil z vso marljivostjo. Poleg tega je po naročilu odbora sestavil l. 1910 VII. zvezek društvene zbirke zakonov z državnimi osnovnimi zakoni. Po naročilu knjigo-tržnice Kleinmayr & Bamberg pa je v istem letu priredil I. in II. zvezek ročne izdaje zakonov in ukazov za vojvodino Kranjsko, ki obsegata občinski red in občinski volilni red za Ljubljano, oz. Kranjsko. Sestavil je tudi „naslovno knjigo“ za mesto Ljubljano, ki je letos izšla kot I. letnik Bambergovega podjetja.

Pokojni Lapajne je bil nadarjen mož in uren delavec, vesele čudi pa tudi dobrega srca. Imel je velik dar zgovornosti in mladeniško navdušenje za narodov napredek si je ohranil do zadnjega. Zanimivo je bilo njegovo pripovedovanje, kako je kot uradnik svoje lastno prepričanje spravljal v sklad s tajnimi ukazi svojih višjih. Lansko leto je bil izvoljen v občinski svet ljubljanski, a do pravega dela ni mogel več priti. Bodi mu lahka zemlja in časten spomin!

— († Peter pl. Radics.) Dne 24. pr. m. je umrl v Ljubljani nestor kranjskih zgodovinarjev g. ces. svetnik Peter pl. Radics, ki je dosegel visoko starost 77 let. Rojen v Postojni, je dovršivši vseučiliške študije, bil nekaj časa suplent v Ljubljani, potem pa se je posvetil pisateljevanju. Njegovo polje, na katerem je deloval nad pol stoletja, je bila domača, kranjska zgodovina. Tu je nabiral gradivo, katero je potem priobčeval v raznih nemških in slovenskih listih ter zbornikih. Na ta način je prišla v svet marsikatera stara slovenska

listina, važna po vsebini in po jeziku. Tudi v prejšnjih letnikih „Slovenskega Pravnika“ se nahaja marsikateri prispevek iz Radicsevega peresa; to so uradni razglasi, prisege itd. v slov. jeziku iz 17. in začetka 18. stoletja. V letniku 1895. je pl. Radics priobčil daljšo historično razpravo o slovenskih vseučiliških predavanjih v Ljubljani in v Gradcu. Posebno delo njegovo je obsežna monografija „Johann Weikhard Freiherr von Valvasor“, ki je izšla l. 1910. Pl. Radics, ki je kot starček dobil naslov ces. svetnika, je iskreno ljubil svojo kranjsko domovino in v domači zgodovinski znanosti pridobil si odlično mesto in hvaležen spomin.

— (Osebne vesti.) Imenovani so: za višjega deželnosodnega svetnika v Gradcu dež. sodni svetnik dr. Makso Goriupp v Gradcu; za deželnosodne svetnike: deželnosodni svetnik in okrajnega sodišča predstojnik dr. Fran Zangger v Rogatcu za Celovec, okrajni sodnik deželnega sodišča v Trstu dr. Jakob Babuder in okrajni sodnik in sodni predstojnik Fran Mavar v Buzetu, oba za Rovinj; za deželnošodnega svetnika in predstojnika okr. sodišča: okrajni sodnik in predstojnik Karol pl. Gresič v Červinjanu za ta okraj; za svetniškega tajnika vrhovnega sodišča: sodnik dr. Ivan Polec v Radovljici; za okrajne sodnike in sodne predstojnike: sodnika dr. Jožef Oswatisch v Mariboru za Rogatec, dr. Gvidon Bouvier v Velikovcu za Št. Pavel; za sodnike avskultantje: Fran Vuga za Podgrad, Hugo Karaman za Pulo, dr. Fran Fürstbauer za Velikovec, Gottfried Jaklitsch za Šoštanj, Ivan Kralj za okrožje višjega deželnega sodišča; za avskultante za okrožje višjega deželnega sodišča v Gradcu: pravni praktikant: Jakob Mikolič, za okrožje višjega deželnega sodišča v Trstu pravna praktikanta dr. Ant. Gnezda in Fran Šemrov; za strokovnjaškega sodnika-lajika izmed rudarskih izvedencev v okrožju višjega deželnega sodišča v Gradcu: obratni vodja trboveljske premogokopne družbe v Zagorju inženir Alojzij Kolka za Ljubljano; za notarja: notarski kandidat Vladimir Senčar za Buzet. Premeščen je sodnik Friderik Koršič iz Podgrada v Gorico. Podeljen je: dvornemu svetniku vrhovnega sodišča Karolu Dejaku o priliki upokojitve vitežki križec Leopoldovega reda; prvemu državnemu pravdniku dr. Emanuelu Bayer v Celju red železne krone tretje vrste; deželnosodnemu svetniku in predstojniku okrajnega sodišča v Kamniku dr. Ivanu Kladva naslov in značaj višjega dež. sodnega svetnika; sodniku okrožja dr. Antonu Stuhec pa mesto sodnika v Ptuj. Upokojena sta na prošnjo: deželnosodni svetnik in sodni predstojnik Alojzij Kessler v Velikih Laščah trajno, sodnik dr. Ambrož Petrowitsch v Ptuj začasno. V stalno komisijo za izvrševanje kazni v sodnih ječah deželnega in okrajnega sodišča v Ljubljani so imenovani: za zaupnika dosedanji namestnik okrajni sodnik v p. Ferdinand Staré, za namestnika davčni oskrbnik v p. Ivan Knez in deželnosodni svetnik v p. Fran Kobler, vsi za Ljubljano.

— (Sestanek štajerskih odvetnikov in notarjev v Mariboru.) V smislu sklepa občnega zbora Zveze slovenskih odvetnikov v Ljubljani, je predsedstvo Zveze slovenskih odvetnikov na željo štajerskih kolegov sklicalo sestanek vseh slovenskih odvetnikov, notarjev in kandidatov s Štajerske in

Koroške, ki se je vršil v nedeljo, dne 20. oktobra v mariborskem 'Narodnem domu'. Sestanka se je udeležilo odposlanstvo predsedstva ter izvanredno lepo število štajerskih odvetnikov, notarjev in kandidatov iz Gradca, Maribora, Celja, Ptuja in vseh večjih sodnih krajev Štajerske. Namen sestanka je bil predvsem zbrati ves podroben statističen material o jezikovnih krivicah justične in politične uprave na Štajerkem, sestaviti in formulirati zahteve in težnje posameznih sodnih okrožij, ter slednjič domeniti enotno postopanje vseh slovenskih odvetnikov in notarjev na Štajerskem in Koroškem. Sestanek je imel izdaten uspeh. Referenti vseh sodnih okrožij so podali v svojih zanimivih in podrobnih referatih verno sliko žalostnega stanja naše jezikovne ravnopravnosti.

V debati, katere se je udeležila večina navzočih, se je pretresalo vprašanje bodoče taktike, predvsem solidarnega postopanja slovenskega odvetništva in se končno po resumenju referentov sprejela sledeča resolucija in predlogi:

1. Na posvetovanju dne 20. oktobra 1912 v Mariboru zbrani slovenski odvetniki, notarji in odvetniški ter notarski kandidati iz Štajerske in Koroške izjavljajo, da stoje glede jezikovne ravnopravnosti pri sodnih in političnih uradih na Štajerskem in Koroškem na stališču resolucij, sprejetih na odvetniškem shodu v Ljubljani, dne 25. oktobra 1903 ter obžalujejo, da naše oblasti nele, da niso ustregle upravičenim zahtevam do popolne ravnopravnosti, marveč celo dopustile, da so se jezikovne razmere v uradovanju poslabšale na kvar dobre justice in uprave.

2. Sestanek pooblašča dva odvetnika iz Štajerske, ki sestavita podrobno pritožbo glede vseh jezikovnih krivic v prizadetih deželah. To pritožbo podpišejo vsi slovenski odvetniki in notarji iz Štajerske in Koroške.

3. Pritožba naj se predloži predsedstvu c. kr. nadsodišča v Gradcu in c. kr. pravosodnemu ministrstvu s posebno deputacijo. Vodstvu zveze slovenskih odvetnikov se naroča, da sestavi to deputacijo, v kateri naj bo zastopano slovensko odvetništvo s Koroške in Štajerske, Zveza slovenskih odvetnikov pod vodstvom dveh zastopnikov slovenske parlamentarne delegacije.

Slovenski poslanci v koroškem in štajerskem deželnem zboru in državnem zboru na Dunaju se nujno naprosijo, da vočigled velikemu nazadovanju v ravnopravnem jezikovnem uradovanju na Koroškem in Štajerskem kar najbolj intenzivno podpirajo vse težnje, katere bode obrazložila spomenica.

4. Pritožba se izroči nadalje predstojništvu vseh sodišč na Štajerskem in Koroškem s podpisi vseh odvetnikov in notarjev dotičnega okraja.

Sestanek je nato izvolil dva kolega iz Štajerske za redigiranje te spomenice in določil obvezno enotno postopanje za vse slovenske odvetnike in notarje. Ob pol 1. popoldne je zaključil predsednik dr. Triller posvetovanje s pozivom, da vsi udeleženci natančno izpolnujejo dogovorjeno akcijo in se zahvali vsem referentom in predlagateljem za njihova temeljita poročila in predloge.

— (Cesarska komisija za pospešitev upravne reforme) je sklicala enketo, da poizve želje in pritožbe občinstva glede na notranjo in finančno upravo. Posebni odsek komisije je v ta namen sestavil vprašalno polo z 43 točkami, na katere naj bi odgovorili povabljeni zastopniki raznih stanov in slojev. Enketa se je vršila koncem prošlega in začetkom tega meseca, ko so bili zaslišani eksperti zapored po deležah. Iz Kranjskega se je enkete udeležil g. dr. Majaron, odvetnik in predsednik društva „Pravnika“, iz Primorskega

pa med drugimi dr. Zuccon, odvetnik v Puli, tudi odbornik društva „Pravnika“. Odgovori ekspertov, ki so se stenografirali, se predložijo glavni komisiji, da jih povabi pri svojem nadaljnjem delu.

— (Zakon o vračunavanju preiskovalnega [zavarovalnega] zapora z dne 20. julija 1912 št. 141 dež. zak. in zakon o razmnoževalnih pripravah z dne 7. junija 1912 št. 118 drž. zak.)

Unger je pred nekaj leti, ko se je razpravljalo o novi kodifikaciji državlanskega zakonika, ustvaril znani pojem „mosaikartig“ za način, kako naj se po njegovem mnenju naš vže sto let stari občni državljanski zakon času primerno preuredi in popolni; dosednji državljanski zakonik ostani kot dragocena, starinska podlaga iz mozaika v veljavi in le tekom desetletij „poškodovani“ deli mozaika naj se nadomestijo z novimi kosi. Ungerjev predlog je obveljal, ker so prišli merodajni krogi do prepričanja, da v sedanjih razmerah ne bi bili kos nalogi spreminjati fundamentalnih zakonov. Predno je pa ta vendarle skromni poskus preosnove državlanskega zakonika zadobil količkaj vidnih življenskih sil, jih pa drug zakon tem bolj udejstvuje. To je naš tudi ne mladostni kazenski zakon, ki se je poleg tudi že predlaganega novega § 320a (zakon o zakonem pisaštvu) kar na več krajih „mosaikartig“ popravil in renoviral s §§ 55a, 266a, z nadomestilom za sedanji § 327 in novo redakcijo § 328. Premembe glede slednje navedenih § se tičejo zakona o razmnoževalnih pripravah, §§ 55a, in 266a pa udejuvjeta kričečo zahtevo našega časa — vračunavanje preiskovalnega zapora v kazni.

Kakor naravno je ta zakon zadel takoj ob jako živahno in deloma nikakor ne neutemeljeno kritiko, znanstvenikov in praktikov. Zakon je kratek, kar gotovo ni hiba, pa tudi ne prednost v vseh slučajih, posebno ne pri tako važnih novotarijah, kakoršne uveljavljata §§ 55a in 266a. Ta §-a provzročata toliko nejasnosti in netočnosti tako, da je novi zakon pozdravljati pač kot kazensko politično pridobitev, nikakor pa ne kot zakonodavno delo, katero bi se bilo obneslo oz. na katero bi zakonodavec opravičeno smel biti ponosen.

V znanstvenih revijah in tudi v dnevnem časopisju je kar mrgolelo očitani, grajanj in ugovorov, včasih pač tudi praznega in neutemeljenega zabavljanja.

Zakon govori o tem, da ga ima izvesti pravosodni minister; to se do sedaj ni zgodilo, ker za tako izvedbo pač ni šteti niti naredbe pravosodnega ministrstva z dne 24. avgusta 1912 o premembi nekaterih formularjev za kazensko postopanje (št. 47 naredbenika z dne 31. avgusta 1912 kos XVI.) niti razpisa istega ministrstva z dne 6. septembra 1912 kos XVII. Vendar je pa slednji razpis razpršil marsikak dvom glede uporabe novih zakonskih določil, dasi se ta razpis na drugi strani kot poseg v pravosodstvo in zakonodajo kar najostreje kritikuje; brezdvomno nenavadno in čudno je, da ta razpis razpravlja o stvareh, katerih zakon sam niti s pičico ne omenja ali nakazuje.

Zakon uvaja v tenor sodbe novo formulo; s stališča jezikovne enotnosti je pač želeti, da se ta formula tudi enotno reši, tembolj ker je iz vsebine zgoraj citirane naredbe št. 47 posneti, da ni pričakovati tozadavnega avtentičnega besedila.

Prinašamo v naslednjem dva formulara, ki naj služita, dokler ne dobimo kaj boljšega, v jezikovnem oziru kot navodilo.

I.

A. B. je kriv, da je dne v; s tem je zakrivil hudodelstvo javne nasilnosti po §-u 81. kaz. zak. ter se obsodi po §-u 82 kaz. zak. ob uporabi §-ov 54 in 55 kaz. zak. na tri meseče težke ječe, poostrene in dopolnjene z enim postom in enim trdim ležiščem vsakih 14 dni in po §-u 389. kaz. pr. reda v povračilo stroškov kazenskega postopanja in izvršbe kazni; tudi naj po §-ih 366 in 369 k. pr. r. plača zasebnemu udeležencu C-u D-u 100 K za bolečine, medtem ko se slednji s tem, kar več zahteva v zmislu §-a 372 k. pr. r. zavrne na redno pot civilne pravde.

Na kazen¹⁾ zaračunati je v zmislu §-a 55 a kaz. zak. dvajset dni zavarovalnega (preiskovalnega) zapora.

II.

M. N. je kriv, da je dne v; s tem je zakrivil prestopok zoper telesno varnost po §-u 411 kaz. zak. ter se obsodi po §-u 412. kaz. zak. ob uporabi §-a 261. kaz. zak. na dvesto kron denarne globe, v slučaju neizterljivosti pa na pet dni zapora in po §-u 389. k. p. r. v povračilo stroškov kazenskega postopanja in izvršbe kazni; tudi ima po §-ih 366 in 369 k. pr. r. plačati zasebnemu udeležencu O-ju P-u 50 K za bolečine.

Na kazen zaračunati je po §-u 266 a kaz. zak. dva dni preiskovalnega zapora in je s tem poravnano od denarne kazni po 200 K delež po 80 K.

M. G.

— (Pasivna legitimacija v pravadah zaradi motene posesti.) „Zentralblatt für die juristische Praxis“ ima v zvezku za mesec avgust XXX. letnika razpravo o gorenjem vprašanju, ki dela osobito nevajenemu praktikuzačetniku nemale težave. Zaraditega in, ker navedena revija ni vsakomur vselej pri rokah, ne bode odveč sledeči posnetek.

Zakonite določbe glede posesti imajo določni namen, dejanski posestni stan štiti nasproti samolastnemu posegu, ki bi sicer, po krivici premenjen, ntegnil postati pravična posest.

Jasno je torej:

1. da tvori predmet brambe le dejanska oblast posestnikova, ki je motena na ta način, da bi motitelj utegnil razširiti svojo oblast. Zaraditega pa ni treba, da temelji motena posest na povzročeni škodi in obratno. Utegn se zgoditi, da

¹⁾ Kadar se prisodi poleg zaporne kazni tudi denarna kazen, kakor n. pr. pri pregreških zoper zakon o živilih bo treba izrek precizirati: na zaporno kazen zaračunati je . . .

je treba celo tedaj, če je motenje združeno s škodo, tožiti z odškodninsko tožbo druge osebe nego s tožbo zaradi motene posesti (n. pr. če je moj vrtnar motil soseda v posesti in mu s tem zajedno povzročil škodo; z vrtnarjem sem odgovoren za moteno posest, za škodo pa le vrtnar, ki je motil brez moje vednosti in me ne zadene culpa in eligendo odnosno in custodiendo (napačna odločba vrhovnega sodišča 21. februarja 1871 in 1858 v „Gerichtszeitung“ 1871 šte. 56.)

2. da ni treba motilcu namena posest moliti ali s svoje strani posest pridobiti. Nemerodajno je torej, če se je izvršil vposeg v tujo posest bona fide ali mala fide. O tem soditi gre le in petitorio in je pomenljivo le za morebitno nadaljno odškodninsko obvezo. Zadostuje torej za tožbo samolastno, krivično dejanje (pravilne odločbe šte. 9791, 13423, 13626, 15848 Gl. U. W., 1122, 158 Gl. U. W. N. F.). Beseda „samolastno“ v § 339 o. d. z. ne znači nagajivosti, slabe vere ali namena, tujo posest motiti, ampak zgolj krivično dejanje (od. šte. 14419 Gl. U. W., 4320 Gl. U. W. N. F.).

Tožiti je torej zaradi motene posesti:

1. kdor je neposredno motil ali pri tem pomagal in sicer:

a) v lastnem imenu (interesu).

Izvzeti so umobolni, ker njihovih dejanj ni smatrati samovoljnimi in po zmyslu § 319 o. d. z. niso zmožni pridobiti posest; iz istih razlogov tudi otroci do 7 let, ne pa „impuberes infantia majores“ (napačna odl. šte. 7266 Gl. U. W.).

Juristične osebe morejo motiti mirno posest po svojih organih, ker je volja fizičnih oseb, ki delujejo imenom prvih, upoštevna kot volja jurističnih oseb, dasi s tem fizične osebe niso izključene od pasivne legitimacije (odl. šte. 13623 Gl. U. W. = sotožena občinski predstojnik in občina, 13045, 13279, 13867, 12655, 13565 Gl. U. W., 1556 Gl. U. W. N. F., napak št. 5943, Gl. U. W.).

b) po naročilu tretje osebe.

To, da motilec ni imel namena motiti, ne izključuje motenja. Zavest, da je dejanje krivično, ne odločuje, zadostuje samolastno krivično razširjanje oblasti v škodo v posesti motenega. Pooblaščenec se ne more ubraniti tožbe s tem, da imenuje pooblastitelja, dasi se ne da tajiti, da je uspešneje tožiti pooblastitelja (odl. šte. 26, 81, 289, 586, 818, 1118, 1829, 2190, 2282, 3049; — 289, 1818, 1829, 2000, 2971, 3103, 4293, 5430, 9062, 11444, 12897, 12942, Gl. U. W., 3096 in 3771 Gl. U. W. N. F.).

c) z vednostjo osebe, s katero je v gotovem razmerju.

Nedoletnik se ne more ubraniti tožbe z ugovorom, da je varuh motenje odobril oziroma pripustil; literatura in judikatura sta si v tem edina.

d) če tudi v interesu tretje osebe.

Oskrbnik, ki je vozil čez sosedovo njivo v korist svojega gospodarja; podjetnik gradbe železniške za motenje po svojih delavcih (odl. šte. 13867, 13623, Gl. U. W., 185 Gl. U. W. N. F., napačna odločba št. 5943.).

2. kdor motenje provzroči:

a) z velevanjem pa le tedaj, če se moteče dejanje znači kot razširjenje faktične oblasti naročevalca (odl. šte. 3791 Gl. U. W. N. F.), to pa tudi v slučaju, če je neposredni storilec naročilo prekoračil ali pa navzlic naročila izjavil, da ima namen motiti v lastnem imenu (odl. šte. 7749, (5430), Gl. U. W., 1122, (4306) Gl. U. W. N. F.).

b) s tem, da motenja ni zabranil, če se je motenje izvršilo z njegovo vednostjo ali če je brez njegove vednosti izvršeno dejanje naknadno odobril, to pa le pod pogojem, da je bilo motenje v njegovem interesu, brez slednjega pa takrat, če je neposredni motilec z njim v razmerju pooblaščenca, uslužbenca, otroka, potem pri locatio conductio operis ali operarum, (odl. št. 7631, 10303, 12756 Gl. U. W., 3505 Gl. U. W. N. F.).

3. oni, v čigar interesu je motenje, če tudi ni dal v to naročila oziroma pri obstoju pod 2 b navedenega razmerja, če ni vedel za motenje, torej delodajalci, gospodarji očetje itd. za motenja, ki so jih zakrivili dninarji, sluge, otroci itd., ker imajo oni korist iz motenja s povečanjem njihove oblasti. Za to govore tudi ekonomski oziri. Znano je, kako težko je po večini zvedeti osebe in imena delavcev, ki so motenje povročili, ali pa dokazati naročilo odnosno odobritev (odl. št. 2190, 9567, 7749, 8849, 13061, 14381, 14559, 14728, 14904, 15848, 12897 Gl. U. W., 3791 Gl. U. W. N. F., nasprotne 5430, 13555, 14751 Gl. U. W., 4306 Gl. U. W. N. F.).

4. komur se more postavitev v prejšnji stan vspešno naložiti, ker je sicer njegova oblast na škodo motenega razširjena; s tem pa ni izključena odgovornost neposrednega storilca (odl. št. 3791 Gl. U. W. N. F., napak št. 5943 Gl. U. W.).

Soposestniki utegnejo tožiti drug drugega zaradi motene posesti, če spremene dejanske razmere skupne posesti (odl. št. 3710, 5250, 10381, 11170, 14583, 15071, primeri tudi 7311, 13201 Gl. U. W., 3133 Gl. U. W. N. F.). Napačen je nazor, da se more o meri po soposetnikih uživanih pravic odločiti le „in petitorio“. Petitorično sme odločiti le o **obsegu** pravice do uživanja, posesorno pa o **dejanskem obsegu izvrševanega uživanja**. Opravičena pa je tudi soposetnikova tožba proti onemu, ki je storil moteče dejanje z dovoljenjem drugega soposetnika (odl. št. 1815 Gl. U. W.). **B. B.**

— (Padanje kurzov državnih rent) je vprašanje, ki ni postalo morda pereče še le v sedanjih resnih časih, marveč zanima državnike in socialne ekonomne že vrsto let. Nastala je o tem predmetu cela literatura. Le-tošnje zborovanje bankirjev v Monakovem se je s to snovjo jako temeljito bavilo in v resolucijah, katere so bile sprejete, zrcali se takorekoč ves proces, ki se tiče tega resnega in opasnega pojava. Zato, ker se iz teh resolucij vsakdo lahko v glavnih potezah informira o sedanjem stanju tega vprašanja, priobčujemo tu njih vsebino, v kolikor se nanaša na naše razmere.

Vsaka kritika stanja državnih rent, ki se opira na zgol mehanično primerjanje kurzov rent v drugih držav, vodi do napačnih sklepov, ker so okolnosti ki vstvarjajo kurze, v vsaki državi drugačne. Padanje kurzov skoro vseh prvovrstnih evropskih državnih papirjev s fiksno obrestno mero razlagati je z industrializacijo dežel in konsolidacijo ter močno razmnožitvijo drugih naložbenih vrednot. Predpravice so državnim rentam le v toliko prisojati, v kolikor se s tem vzdržuje vodilna vloga državnih kot pupilarno varnih vrednot in v kolikor se s tem trgovanje z rentami pospešuje.

Neprimerna sredstva za to, da se dvigne kurz državnih rent so: Stalno ne sme država iskati denarnih sredstev v inozemstvu. Predpisi, s katerimi se silijo hranilnice, zavarovalne družbe in podobni instituti, da kupujejo rente,

povečajo sicer krog odjemalcev državnih rent, stabilizirati pa kurza rent ne morejo. Taki predpisi se tudi radi tega ne nasvetujejo, ker utegnejo navedene institute v večji ali manjši meri oškodovati. Zavračati je bodisi zakonite bodisi upravne predpise, s katerimi se izključuje konkurenca domačih vrednot z inozemskimi. Zavračati je predlog, da se dovoli gotovim institutom, ki imajo v zalogi državne rente, poseben način bilansiranja — (z nominalom ali sicer določenim minimalnim kurzom). Brezplačne konverzije navzgor (n. pr. pri avstrijski kronski renti od 4⁰/₀ na 4¹/₄⁰/₀ ali še višje) so povsem neumestne. Tudi posebni davčni predpisi za imetnike državnih rent niso priporočati.

Primerna sredstva za povzdigo rentnih kurzov:

Velik, vsakomur odprt, zanesljiv trg za državna posojila; dobra finančna politika, pravočasni, zadostni in pravi davki, da se prepreči konkurenca komunalnih in deželnih posojil; vsa državna posojila naj se po v naprej določenem načrtu odplačujejo in ne samo z morebitnimi presežki in prihranki; poleg državnih rent naj se spravijo na trg državni papirji z določeno amortizacijo. Hranilnice naj se prisilijo, da provzročajo, da vložniki, ki so dosegli maksimalni vložek, svoje prihranke sami (na svoj račun in risiko) nalože v državnih rentah; propaganda za državne rente naj se razširi v vse sloje (kmet na Francoskem n. pr. kupuje državno rento); loterije (razredne) so ovira solidnega trga v rentah; njih obseg in delokrog naj se omejuje, vsaj pa ne razširjuje (v Avstriji se razredna loterija sedaj na novo uvaja, kljub skrajno slabemu stanju državnih rent); check (ček) in clearing promet naj se razširja in popularizira; mestne občine (dežele) naj varčujejo z emisijami s tem, da splošno bolj varčno gospodarijo in opuščajo ustanovitve ali pridobitve zasebno gospodarskih podjetij (elektrarne, pivarne itd.); tehnika emisij naj se zboljša; država naj dobi splošno pooblastilo, da zamenja rente s posojili s fiksno amortizacijo (gotovim krogom so take vrednote simpatičnejše).

M. G.

— (Moratoriji na Balkanu). Moratorij je pojem, ki splošno v zakonih, vsaj v naših, ni definiran; fomeno je pač istoveten s prenehanjem poslovanja sodišč (iustitium), katero ureja § 161 c. p. r.; s prenehanjem poslovanja sodišč nastopi namreč moratorij sam po sebi. Moratorij ima za posledico, da omeji pravice upnikov do gotove vrste dolžnikov ob času hudih kriz (vojska, državni krah, izbruh infekcijskih bolezni v velikem obsegu in dr.) osobito v tej smeri, da je izterjavanje denarnih terjatev odloženo do gotovega roka. Z ozirom na to, da je pojem moratorija po vsebini, obsegu in posledicah zelo raznovrsten, skrbi država, kakor kaže zgodovina balkanskih moratorijev, za to, da s posebnim zakonom določi vsebino in meje moratorija. Moratorij je seveda mogoč, tudi če sodišča ne prenehajo poslovati; v takih slučajih je seveda uveljavljenje takih pravic, ki niso prizadete po moratoriju, slej ko prej mogoče.

Balkanske države so moratorije različno kodificirale. Tozadevni zakoni odnosno naredbe se glase:

Bolgarska.

Mi Ferdinand I., po božji in po narodovi milosti car bulgarski, smo potrdili na predlog našega predsednika ministrskega sveta in z raportom z dne 19. septembra t. l. sub št. 1251 (30. september 1912 po našem koledarju) na

podlagi člena 47 konstitucije in vsled sklepa ministrskega sveta z dne 17. septembra nastopno provizorno odredbo:

§ 1. Zasebnikom, družbam in bankam se dovoljuje moratorij v svrhu izpolnitve medsebojnih denarnih obveznosti, ki izvirajo iz trgovskih in zasebnih opravil, nastalih pred 17. septembrom 1912, za čas treh mesecev začenši s slednje navedenim datumom.

§ 2. Vsled dovoljenega odloga ne prenehajo teči obresti.

Izvršitev predstoječega ukaza naročamo našemu ministrskemu predsedniku.

Dano v Sofiji, dne 19. septembra 1912.

Črna gora.

Člen I. Za zasebne terjatve, ki so že zapale ali pa zapadajo med vojno, ne intervenira državno oblastvo v prid upniku pred pričetkom šestih mesecev po sklepu miru.

Člen II. Upoštevalo se ne bo niti pravne podlage terjatve niti okolnosti, je-li dan plačila vsled zasebne pogodbe udeležencev ali vsled odločbe državnih oblastev določen, niti ne pravnega značaja subjekta dotičnega pravnega razmerja.

Člen III. Ta zakon postane veljaven po kraljevi sankciji in publikaciji v uradnem listu.

Cetinje, 22. septembra 1912.

Srbija.

§ 1. V naprej se sistirajo plačilni roki za vse obveznosti iz trgovskega in meničnega prava, za vse pogodbene obveznosti iz državlanskega zakonika, razun za najemne pogodbe, kakor tudi izvršitev vseh sodb in sklepov iz civilno pravnega reda in sicer od dneva, katerega je bil ukaz glede mobilizacije promulgiran t. j. od 30. septembra za čas treh mesecev. Dolžniki na podlagi takih obveznosti plačajo obresti, ki tekó toliko časa, da so obveznosti uničene.

§ 2. Dogovorno z ministrskim svetom sme pravosodni minister po potrebi s kraljevim ukazom podaljšati zgorajšni rok tako dolgo, kolikor časa trajajo v deželi izvanredni odnošaji.

§ 3. Ta zakon postane veljaven, ko ga kralj podpiše.

Samo bolgarski ukaz govori o moratoriju, srbski ne rabi tega izraza, črnogorski pa ustanavlja sploh samo „iustitium“.

Vsi trije ukazi izključujejo takozvani državni moratorij, ki določa odložilni rok tudi za obveznosti države oziroma obveznosti javno pravnega značaja. Ukazi pričajo, da balkanske države ne računajo z daljšo kakor tri mesečno vojsko.

M. G.

„Slovenski Pravniki“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo član društva „Pravniki“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26 oz. 22.